

MAJER TAMÁS
szerkesztő
@veszpremiaplo.hu

Szakály Sándor
történésszel
első világháborús
vereségünk okairól
és az azt követő
kaotikus időszak-
ról is beszél-
gettünk.

1919. február 3-án bizalmatlansági indítványt fogadott el Fejér vármegye a Károlyi-kormány után, illetve a Magyarországi Tanácsköztársaság kikiáltása előtt regnáló Berinkey-kormány ellen. Mekkora jelentőségű politikai tett volt ez?

– Úgy vélem, hogy Fejér vármegye politikai döntéshozói helytelenek tartották azt az irányt, amelyet Berinkey Dénes és kormánya képviselt. Hiszen arról volt szó, mi lesz Magyarország sorsa és helyzete a vesztes háború után. Élt egy naiv elképzelés, amelyben nagyon sokan osztottak 1918 októberében: hogy majd Mihály – ahogy arisztokrata barátai nevezték –, akinek olyan jó kapcsolatai vannak az antanttal, biztos tud segíteni. Károlyi Mihály naiv módon azt feltételezte, hogy a sokat emlegetett wilsoni elvek megvalósulhatnak: ezeket egyébként a háború vége felé már az amerikaiak sem gondolták komolyan. Másrészt: azért Károlyi kapcsolatai és viszonya nem olyan volt az antantpolitikuskokkal, hogy megmondhassa nekik, mi történjék... Természetesen egész más volt az ország közepéről bizonyos dolgokat megfogalmazni, mert a megszálló csapatok ekkor sem itt voltak, hanem Erdélyben, a Felvidéken, a Délvidéken és így tovább. Azt gondolom, hogy Fejér vármegye története szempontjából ez fontos és lényeges lépés volt. Én úgy érzekem a magam részéről – aki nem foglalkoztam ezzel a kérdéssel –, hogy figyelemfelhívásként kellett volna hatnia ennek a bizalmatlansági indítványnak az ország kormánya számára: valami más irányt kellene venni!

Eljuttat-e mindez érdemben a kormányhoz?

– Ha máshogy nem, akkor a saját útján mindenképp. Hogy a kormány ezt mennyire vette komolyan, az más kérdés. Bár hozzá kell tenni, 1918 november és 1919 márciusa között,

Szakály Sándor, a Veritas Történetkutató Intézet főigazgatója: Ha a trianoni döntéshozókban az igazságosság is megfogalmazódik, akkor sok minden elkerülhető lett volna

FOTÓ: NAGY NORBERT

Trianonban megalázták MAGYARORSZÁGOT

majd az azt követő időszakban is kaotikus állapotok uralkodtak az országban. Még azonos politikai véleményen lévők sem bíztak, hogy mindent ugyanúgy fűtők.

Menyire volt megközte a Károlyi-kormány keze?

– Károlyt 1918. november 13-án aláírták Belgrádban egy megállapodást, amely Magyarország esetében demarkációs vonalakat határozott meg. Úgy vélekedek az antantfutamok, hogy az 1918. november 3-án aláírt padovai fegyverszüneti egyezmény nem Magyarországra, hanem az Osztrák–Magyar Monarchia vonalkozott, ezért Magyarország esetében újra kell tárgyalni a kérdést. A Belgrádban meghatározott demarkációs vonalak az ország határain belül voltak, jelentős területeket idegen uralkodó alá juttattak, mégis reménykedtek az aminek mentes békében, ami egyébként, szerintem, álmok volt. A győztesek a történelem

során soha nem azért lesnek győztesek, hogy utána minden úgy maradjon, ahogy a győztesek előtt volt. Naivitás uralkodott Károlyékon. Nem a kezük volt megközte, hanem a lehetőségeik voltak erősen korlátozottak. Azt feltételezték, hogy adott esetben a győztesek majd kedvezőbb módon bántanak a legyőzöttekkel, mint ami a későbbiekben megtörtént. Nem arról volt szó, hogy valaki előtér nekik valamit – értelemszerűen a fegyverszüneti szerződésen kívül –, hanem arról, hogy nem voltak megfelelő eszközök az ezzel

szembeni fellépésre, de nem is akarták: Károlyi békés megoldásra gondolt a háborús vereséget követően is. Károlyi az én megítésem szerint naiv volt, és nem volt súlyos politikai személyiség.

Egyesek szerint el sem kellett volna mennie a magyar küldöttségnek Belgrádba.

– Különböző vételekeselek lehetnek ugyanazon történelmi kérdésről. Hogy erővel kellett volna-e megmutatunk? A kérdés az, hogy ha elvesztettük a háborút, akkor milyen erővel tudtuk volna megmutatni a győzteseknek, hogy utána jól megverjük, legyőzöttek. Mindenképp hasznosabb lett volna egy jelentősebb fegyverszüneti megállapodás és fenntartani, és akkor a majdani béketárgyalásokon talán másképpen lehetett volna fellépni, de nehezen képzelhető el az, hogy egy vesztes háború után a szövetségi Monarchiából önállóan Magyarország olyan katonái erővel tudott volna

fellépni, amelyet megkade-lyozhatta volna mindazt, ami később Trianonban bekövetkezett. A háború végén a magyar katonák, illetve az osztrák-magyar hadsereg a határon kívül állomásozott, de meg kellett nézni, hogy az országban milyen volt az élelmszerhelyzet, mennyi tüzelő-, fűtő- és géparanyag volt? A Monarchia nem volt képes arra, hogy a fronton a katonákat ellássa; gazdaságilag is elvesztette a háborút. Az egy másik kérdés, hogy vajon ha itt nagyobb az ellenállás, akkor a brit és a francia küldetés-e ide még phos-erőt. Itt jelentős számban nem voltak francia katonák, Ribb- ták a szerbekre, a románokra, a szerveződő csehszlovák államra „a helyzet kezeléséért”. Nem véletlen azonban, hogy 1918-ban és 1920-ban a Horfő-ke- szak meghatározó személyisé- get sem tudtak más mondani akkor, amikor a békeszöveg- ről volt szó, hogy elfogadhat- lan számunkra, de nem tudnak más tenni, mint aláírni.

Egy közelmúltbeli előadásán a háború után megjelent belsőkről sejtők mozgását elemelve arról hallható a közlés: hogy voltak, akiknek nem volt fontos megvédeni az ország egységét, lévén, úgysem keltenek már nemzetek.

Károlyi Mihályék nem- zeten gondolkodtak. Függé- lenül attól, hogy Károlyi nem tartom tehetőség, főképpen politikusként, főleg nem ál- lamférfinak, de ő is azt mon- da 1919 márciusában a Székely Hadosztályi meglátogatásán Szatmárnémetiben, hogy nem, soha nem írok alá egy olyan békeszerződést, amelyk szétválasztja Magyarorszá- got! Ne gondolják azt, hogy az lett volna bármely meghá- tározó politikai erő elképze- lése, hogy Magyarország minél ki- sebb legyen, hogy szétválaszt- ják! Az 1980-es népszámlálá- si adatok szerint Horvátország nélkül az ország lakosságának 54 százaléka magyar nemzeti- ségű volt, 46 százalék nem! Ez a 46 százalék ragaszkodott- a ahhoz, hogy Magyarországon belül alakuljon a jövője, ha le- hetősége nyílik rá, hogy önál- kóvá váljon! Az ország hatá- rainak megvédése az akkori területet és a határok sokasít- kéntve elképzeletlennek tűnt. Nem volt önálló magyar hadsereg! Az akkori Magyar Népköztársaságnak egy új had- sereget kellett volna szerveznie. Ezt önkéntesen alapoztunk az új had- sereg megvalósítani. Nehezen képzelhető el, hogy a román, a szerb, a horvát, a szlovák vagy a ruszin nemzetiségűek azt mondták volna, hogy ok az új magyar hadseregben szeretné- nek katonáskodni.

Mi lett volna, ha a győztesek kisebb sebet ütnek rajtunk?

– Tekeli Pál és munkatársai elkészítették a vétes térképet, amely az akkori Magyar Királyság területét véres szímel- jeltűl ott, ahol magyar többség volt. Ez a térkép a politikával- figyelmeztető magyar társadal- lom nagy részének elfogadható lett volna. Szemerkedtek vo- na Árva vagy Turóc vármegye- elválasztásán, de legyünk őszin- tek, ott azért egy-két százlele- nyi magyar, ha volt. Ha a din- tésoszokiban az igazságosság is megfogalmazódik, akkor sok minden elkerülhető lett volna. Erre szól azonban olyan részeket is elszakították, ahol 95-100 százalékban magyarok éltek. A háború, illetve a trianoni bé- kediktánus során Magyarorszá- got nemcsak legyőzték, de meg is aláírták, s a megalkotás- ságból az emberek sokkal ke- nyémben próbálták kényen, mint egy egyszerű vereségből.

„Károlyi Mi- hályt nem tar- tom tehetőség, főképp politikusként, főleg nem államférfi- nak”